

za jedinstvenu kulturu naše nacije bez obzira na političke granice«, da je vrijedno njegovo zanimanje za folklornu književnost, pri čemu je preteča Fortisa, Ferića i Bajamontija.

J. Bezić, Starinska pučka pjesma »blagoslov puka« i njezini napjevi u zadarskoj okolici. Tvrdi da je pjesma nastala 1441, a ne 1416. Objavljuje pregled napjeva iz bliže i dalje zadarske okolice.

Vj. Maštrović, Djelatnost Instituta jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru u prvih 10 godina rada. Prikazuje djelatnost pojedinih odsjeka instituta.

D. Aras, Bibliografija knjiga i rasprava objavljenih u izdanjima Instituta jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru. Donosi prilično impozantnu bilancu izdavačke djelatnosti Instituta.

J. Lučić

ANALI HISTORIJSKOG INSTITUTA JAZU DUBROVNIK X—XI, 1962—63
(izašli 1966), str. 549.

Anali po svojoj već ustaljenoj fizionomiji, donose u širokoj lepezi raznolikosti rasprave iz različitih područja: od povijesti do etnologije, od književnosti i kulture do pomorstva i povijesti umjetnosti.

C. Fisković, Mletački reljefi XIV stoljeća u Dubrovniku. Određuje oblik, stil i vrijeme postanka pet neobjavljenih mramornih reljefa iz franjevačke crkve. Potječu iz kruga mletačkih gotičara sredine XIV st. Svrćača pažnju na Gučetićev sarkofag u franjevačkom klausturu, koji je, po njemu, odraz dodira srednjovjekovnog kiparstva Dubrovnika i Venecije.

S. Vekarić, Vrste i tipovi dubrovačkih brodova XIV stoljeća. Klasificira dubrovačke brodove velike tonaže: galijski i tarita (na vesla), koke i nave (na jedra); srednje: kondura, barkusij, barka, grip itd. koji od vesla prelaze na jedra; i male: čamci, gondule, barkete itd. Promjene koje su nastale u strukturi dubrovačkih brodova između 1350—1380. tumači oslobođenjem Dubrovnika od mletačkog vrhovništva i tadašnjim općenitim usavršavanjem tehnologije brodogradnje uz veće iskorištavanje vjetra kao pogonske snage za brod.

Za novije razdoblje imamo dobre opise, često sa slikama, tipova dubrovačkih brodova (J. Luetić, Brodovlje dubrovačke republike 17. stoljeća, 1964, 23—32). Vekarićev prilog dobro se uklapa u nastojanje da se zaokruži slika tipova dubrovačkih brodova od srednjeg vijeka dalje. Šteta je da neki stručni tehnički izrazi nisu opširnije obrazloženi.

Pokojni P. Butorac, Teritorijalni razvitak Kotora. Upozorava na trag starog zaštitnog bratstva, organiziranog vjerojatno u VII st., koji se očuvao u nekim normama kotorskog statuta. Cilj udruženja je bio »organizirana solidarnost u obrani užih probitaka zajednice«, protiv presizanja Slavena i Arapa. Prati razvitak Kotora do pada pod mletačku vlast. Razdoblju nemanjičke vlasti obraća najviše pažnje i prostora. Ističe ulogu Kotora u nastojanjima da se sklopi unija između katoličke crkve i Srbije, nadalje momente kad su Kotorani diplomatski posredovali između Srbije i Zapada. Vrijedno je pažnje izlaganje da se Kotor teritorijalno širio tako da su najprije pojedinci, a zatim općina stjecali stanovite teritorije. Tada bi nastupio gradski kolektiv koji je nastojao dobiti kraljevu potvrdu za status quo, tj. da se zaposjednuti teritorij ozakoni kraljevom ispravom. Pri takvom načinu stjecanja zemljišta znali su se Kotorani dakako služiti falsifikatima. Autor je obrazloženi, dublje i povezanije prikazao teritorijalni razvitak Kotora, nego je to učinio I. Sindik (Komunalno uređenje Kotora od druge pol. XII do početka

XV st., 1950, 14—30). Nije, međutim, uzeo u obzir rad A. Marinovića »Razvitak vlasti u srednjovjekovnom Kotoru«, HZ X, 1957, 83—110. Zbog toga stranice posvećene unutrašnjoj upravi i sudstvu imaju osjetnih praznina. Uopće je u priličnoj mjeri zanemarena novija literatura.

L. Beritić, Tvrđava Sokol u Konavlima. Niže arhivske podatke o građevinskoj djelatnosti na tvrđavi Sokolu od vremena kad je došao pod dubrovačku vlast 1420. odnosno 1423. Ovu tvrđavu, koja je nesumnjivo bila naseljena najkasnije Rimljanima, napustila je dubrovačka vlada 1672.

J. Lučić, Grane privrede u dubrovačkoj Astoreji. Utvrđuje da je dubrovački solad iznosio 1677,72 m² ili okruglo 1678 m². Nabroja čime su se bavili stanovnici dubrovačke okolice kojih je život bio vezan uz zemlju, obrt, trgovinu i more.

D. Božić-Bužančić, Odjeća Splićanke XVI i XVII vijeka. Proučivši sačuvane ugovore o mirazu iz XVI i XVII st., pokušava rekonstruirati žensku nošnju u Splitu, ekonomsku moć pučanstva i životni standard. Upozorava da je utjecaj mode iz Španjolske, Pariza, Venecije bio velik u Splitu osobito u XVII st. zahvaljujući ekonomskom napretku grada zbog skele i lazareta. Splićanke u to vrijeme govore samo hrvatskim jezikom, kako to »potvrđuju i hrvatski nazivi za pojedine predmete«.

D. Kapor, Jedan poljoprivredni posjed na otoku Korčuli u XVI stoljeću. Proučava inventar nekretnina korčulanskog prepozita Lj. Žilkovića. Te nekretnine čine u stvari posjed od 14 ha. Opisuje lokaciju pojedinih dijelova posjeda, njihovu površinu i pedologiju, zatim vrste proizvoda, gospodarske zgrade i sl. Vrijedna su autorova izračunavanja količine prinosa vina, pšenice i ulja na određenim zemljišnim površinama. Ti bi se proračuni mogli primijeniti i na izučavanje prinosa na sličnim vrstama zemlje i u drugim krajevima Dalmacije.

Pokojni D. Berić, O autorstvu uvodne pjesme uz epos Petra Kanavelovića »Sveti Ivan biskup Trogirski«. Tvrdi na temelju trogirskog rukopisa tog eposa da je autor bio P. Kanavelović.

I. Mitić, Orlandov stup u Dubrovniku. Pobija tvrdnju dubrovačkih analista i kroničara o postojanju tog stupa u VIII st. Utvrđuje da je današnji Orlando podignut 1419. na mjestu starog stupa. Razlog podizanju novog stupa vidi u težnji Dubrovnik da istakne svoju nezavisnost i samostalnost nasuprot Veneciji. Ideju za taj čin dao je, prema autoru, vjerojatno Žigmund prilikom svoga kratkog boravka u gradu 1396, zatim njemački trgovci i rudari. Oni su, čini se, upoznali Dubrovčane sa značenjem Rolandovih stupova u Njemačkoj, iako dubrovački ima nešto drugačije značenje nego oni.

R. Bogišić, Mitološka igra Mavra Vetranovića. Raspravlja o djelomično sačuvanom djelu »Orfeo« M. Vetranovića. Pronalazi da dubrovački pisci nisu jednostavno preuzimali gotove oblike talijanske književnosti nego su dramskim djelima davali domaći ukus, put i razvoj. Dokazuje osobitost ovog »Orfea« u tome što je protagonist radnje Euridika; ona se okreće u paklu, a ne Orfej. Preko nje je osnovna tema drame: neizvrljena ljubav, rezignacija žene nasilno odvojene od muža. To je jedinstven slučaj, ističe autor, da se mit o Orfeju tako obrađuje. Datirajući dramu u mlade dane Vetranovićeve zaključuje »da je kronološki možemo smjestiti među prve dubrovačke dramske proizvode, ona je ujedno i među prvim dramskim djelima hrvatske književnosti uopće« (281).

Z. Šundrica, O školskim prilikama na teritoriju dubrovačke republike u XVIII vijeku. Na temelju jednog spora u Trpnju (Pelješac), autor daje shemu organizacije školstva na vengradskom teritoriju republike. Škole na selu vodili su svećenici ili redovnici. Postojala je »mala skula« u kojoj se učilo čitati, pisati i računati, i »skula od gramatike« koja je bila kombinacija gimnazije i teologije za spremanje budućih svećenika.

Ž. Muljačić, O drugoj dubrovačkoj tiskari. Poslije financijskog neuspjeha prve privatne dubrovačke tiskare, koju je vodio Occhi, na inicijativu dubrovačke vlade organizira se druga, sada državna tiskara (nju je vodio A. Trevisan). Autor objavljuje popis koji sadrži 72 knjige tiskane od 1788—1802 s analizom vrsta knjiga i porijekla autora. Ocjenjuje uloge ove i kasnijih dubrovačkih tiskara u kulturnoj povijesti Hrvatske.

Ž. Dadić, Nastava matematike, fizike i astronomije u Dubrovniku krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Konstatira da je nastava matematike bila jednaka gradivu koje se i danas uči u srednjim školama. Naprotiv, fizika je bila slabije zastupljena. Prilikom uspoređivanja nastavnih programa te vrste nastave u Dubrovniku i drugim učilištima u Dalmaciji, autor je mogao posegnuti i za programima gimnazije u Rijeci koja je osnovana 1627. Taj je grad kao trgovačko i prometno središte, slično kao i Dubrovnik, mogao imati potrebe za sličnim programima iz matematike.

V. Ivančević, O Dubrovčanima u Genovi u drugoj polovini 18. stoljeća. Pored opisa trgovačkih i drugih veza, zadržava se napose na dubrovačkoj kapelici u crkvi S. Maria di Castello u Genovi. Tu se nalazi veliki kameni natpis koji govori o Dubrovčanima.

I. Ivančan, Konavoski narodni plesovi. Bilježi kazivanja, snima muziku, pratnju i uzvike kod plesova i opisuje običaje vezane uz te stare plesove. Mislimo da ne bi trebalo povezivati veoma rijetke slučajeve plesanja na raskršćima u Konavlima s nekim magijskim, čarolijskim shvaćanjima i značenjima. Neki put se plesalo na raskršću zbog većeg prostora, lakšeg okupljanja i zgodnog položaja. Nije uvjerljivo tumačiti značenje kola u Konavlima sa životom srednjovjekovnih patarena; kola kao simboli na stećcima mogla su imati svakojaka značenja a ne samo patarensko.

J. Milović, O autorstvu jedne epske pjesme. Priklanja se mišljenju da je P. Petrović Njegoš autor pjesme »Osveta kučka« ispjevana u povodu crnogorske pohare Žabljaka i opsjeđanja Spuža i Podgorice 1835.

S. Stepanov, Muzički folklor Konavala. Objavljuje izbor snimanih narodnih pjevanja, svirke i usmene narodne predaje.

U prilogu, s posebnom paginacijom, ovaj svezak Analâ donosi prvu od monografija koje treba da u cjelini prikažu cijelu prošlost Dubrovnika. To je G. Novak, Povijest Dubrovnika od najstarijih vremena do početka VII stoljeća (do propasti Epidauruma), koju prikazujemo na drugom mjestu ovog sveska HZ.

J. Lučić

ZBORNİK RADOVA IZ PRAVNE HISTORIJE POSVEĆEN ALBERTU VAJSU

Povodom smrti prof. Alberta Vajsa, Institut za pravnu istoriju na Pravnom fakultetu u Beogradu izdao je »Zbornik radova iz pravne istorije« i posvetio ga svojem pokojnom osnivaču i suradniku. Uz kratak prikaz života i rada profesora Alberta Vajsa i njegovu studiju: »Neke specifične zakonitosti u istorijskom razvitku prava«, Zbornik sadrži dvadesetak radova iz pravne historije, nacionalne i opće, s problematikom iz starog, srednjeg i novog vijeka, sve do naših dana.

U svom radu: »Neke specifične zakonitosti u historijskom razvitku prava«, koji je pronaden među neobjavljenim rukopisima, A. Vajs ističe da se ograničava na specifičnost prava kao društvene pojave sui generis. Specifičnosti prava naziva specifičnim zakonitostima, jer se u velikom broju slučajeva pojavljuju na identičan ili analogan način, te ih zasebno analizira na temelju podataka iz pravne historije.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XIX—XX

1966—67

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

IVAN KAMPUŠ

OLEG MANDIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB

Štampanje dovršeno 18. XII 1968.